

ЧИ МОЖЕ ЛЮДИНА БУТИ ТВОРЦЕМ ВЛАСНОГО ЖИТТЯ, АБО ЯК СТАТИ УСПІШНОЮ ЛЮДИНОЮ?

Ігор КОЛЯДА, професор кафедри методики навчання суспільних дисциплін і гендерної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

Марія САНКОВИЧ, учитель суспільствознавчих дисциплін Яблуницької ЗЗСО I – III ступенів м. Яремче, Івано-Франківська область

Мета уроку: формувати в учнів переконання, що доля людини насамперед залежить від того, як вона вміє долати життєві перешкоди, позитивно чи негативно сприймає навколишній світ, які цінності – матеріальні чи духовні – вважає основними для себе; виробляти активну життєву позицію; розвивати креативність мислення, пізнавальний інтерес до теми, формувати в учнів позитивний світогляд; виховувати людяність, гуманність, духовність, толерантність.

Тип уроку: формування компетентностей.

Вид заняття: урок – практичне заняття.

Міжпредметні зв'язки: образотворче мистецтво, художня культура, українська та зарубіжна література.

Навчально-методичне забезпечення:

1. Програма інтегрованого курсу «Громадянська освіта. 10 клас» (рівень стандарту). Укладачі: Т. Бакка, Н. Беца, П. Вербицька та ін. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>. (електронне джерело).

2. Гісем О. О. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / О. О. Гісем, О. О. Маршинюк. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018 (книга трьох авторів).

3. Громадянська освіта та методика її навчання: Підручник для студентів педагогічних закладів вищої освіти / За загальною редакцією Т. В. Бакка, Т. В. Мелешенко. – К. : УОВЦ «Оріон», 2019. – 320 с.

4. Олена Пометун, Тетяна Ремех. «Практичний довідник учителя громадянської освіти».

Інтернетні ресурси:

• <http://tutkatamka.com.ua/nathnennya/psihologiya/yak-stati-uspishnoyu-lyudinoyu/>

• http://hotom.at.ua/load/klasnomu_gerivniku/godini_spilkuvannja_9_klas/godina_spilkuvannja_9_klas_lyudina_tvorec_vlasnoji_doli/13-1-0-5

• <https://theukrainians.org/13-rechey-slidvidmovyts/>

• <https://4vlada.com/rivne/28336>

• http://cdut-vasrajon.at.ua/ostatochnij_posibnik_khmelstan_tvorcem_svogo_zhitt.doc

• <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-7348F44C3DE67/list-A863690726>

• <http://katerinopil-lyceum.edukit.ck.ua/Files/downloads.doc>

• <https://www.schoolife.org.ua/450-2018/>

• <https://naurok.com.ua/konspekt-uroku-samopiznannya-y-samovihovannya-osobistosti-sposobi-samoregulyaci-5134.html>

Аудіо-візуальні засоби навчання:

• відеоролики «Як стати успішним» або «5 хвилин до вічності», «Як стати успішною людиною»;

• ілюстративний матеріал.

ХІД УРОКУ

I. Актуалізація опорних знань та мотивація діяльності.

Варіант А. Організація «мозкової атаки»: учням пропонується аргументовано довести своє ставлення до судження: **«У моєму словнику немає слова «неможливо» (Наполеон Бонапарт).**

Варіант Б. Виконати дидактичне завдання: **скласти кластер із центральним поняттям «успіх».** Учням, об'єднаним у коло, пропонується пригадати дві приказки або придумати два речення про життєвий успіх людини. При цьому учитель має звернути увагу учнів на слова-синоніми до слова «успіх» (удача, перемога, талант, щастя, фурор, тріумф, рекорд, прогрес тощо). Учні, організовані в пари, порівнюють відповіді – результати своєї роботи.

Варіант В. Організація колективної роботи (метод «мікрофон»). Учням пропонується **підготувати відповідь на проблемні запитання:**

1. Чому людину називають соціальною істотою?

2. Чому усвідомлення людиною своєї ідентичності є важливим для кожного?

3. Чому життя є найвищою цінністю людини?

Обґрунтовуючи важливість теми уроку, учитель використовує **розповідь**.

Учитель. У більшості людей мета життя зводиться до створення сім'ї, виховання власних дітей, а також до матеріального благополуччя. Ось це – перша помилка думки! Вам треба зрозуміти, що хороший зарібок повинен бути лише проміжною метою, але ніяк не кінцевою. Часто висміюють вираз «щастя не в грошах», додаючи до нього «а в їх кількості». Але поміркуйте самі, що далеко не кожна багата людина воістину щаслива. Зовсім не складно здогадатися, яку мету ставлять ті самі багаті, але нещасні люди – це розбагатіти. Досягаючи цієї мети, людина просто не знає, не розуміє всім своїм єством, що їй далі робити, в якому взагалі напрямку рухатися? Тому й виходить, що люди, які розбагатіли раптово, починають пити, вживати наркотики й здійснювати подібні, здавалося б, не властиві їм вчинки. Секрет грошей, власне, і полягає в тому, що людина, як не дивно, не повинна сприймати їх як першочергову ціль. Метою в житті має бути щастя, душевна рівновага. А вже ваше право – все чітко обмірковувати, зважити і вирішити для себе, як Ви всього цього досягнете.

Отже, спробуємо з'ясувати за яких обставин або чинників людина може бути творцем власного життя, або як стати успішною людиною.

II. Формування громадянських компетентностей.

Розкриваючи зміст поняття «сенса життя», учитель організовує **рольову гру** «Диалог двох філософів» та організовує **евристичну бесіду** за запропонованими питаннями.

С.: Людина – це та ж тварина, тільки більш розумна. Основні завдання людини як і тварини: поїсти, відпочити, порозважатися.

А.: У людини, якраз, головним є інше завдання. Тільки людина думає над сенсом життя і способами його досягнення.

С.: Так, сенс життя і полягає в базових інстинктах, які властиві всім тваринам.

А.: Чому сенс життя полягає у самовдосконаленні та самореалізації задля вдосконалення світу? Не варто плутати мету і засіб її реалізації.

Запитання для бесіди:

• З яким твердженням учасників діалогу ви згодні, а з яким ні? Чому?

• У чому, на вашу думку, полягає сенс життя людини?

Отже, питання про сенс життя людини дуже складне. Над його розв'язанням мізкують найкращі інтелектуали людства від часів його появи і до сьогодні. Ми також долучимося до вирішення цього питання у власному вимірі. Хай кожен із нас з'ясує для себе питання свого місця у світі.

Формуючи зміст поняття «успіх», учитель використовує **прийом міркування**.

Учитель. Слово «успіх» кожна людина розуміє по-своєму, для кожного це поняття означає щось своє. Людина дає визначення цьому поняттю, спираючись на свої погляди на речі й ситуації, принципи, світогляд, ставлення до себе і світу, цілеспрямованість, взаємини з оточенням, особисті якості тощо. Тому передусім нам потрібно визначитися зі своїм образом успіху. Яким ми його бачимо і уявляємо? Що конкретно означає для нас це слово, які його кордони і що ми в нього вкладаємо? Часто можна почути фразу: «успішна людина успішна в усьому», може бути, цей вислів підходить і нам? Варто серйозно подумати над тим, якою ми бачимо ту саму успішну людину, про яку всі говорять. Чи відповідає наше уявлення стандартами суспільства? Досягти успішності – чи означає це володіти дорогою маркою автомобіля, одягатися в популярні бренди, мати престижну роботу або ж необхідно мати щось інше, наприклад, жити повним життям?

Формуючи в учнів позитивне ставлення до життєвих цінностей, учитель використовує прийом **аналіз художнього твору**, розповідаючи **притчу «Бути самим собою»**.

Учитель. Одного разу Садівник прийшов у свій сад і виявив, що всі його квіти, дерева і чагарники вмирають.

Дуб пояснив, що вмирає, бо не може бути таким високим, як Сосна ... Садівник застав Сосну поваленою: вона зігнулася під вагою думки, що не могла давати виноград, як Лоза ... А Лоза гинула, бо не могла квітнути, як Троянда... Троянда плакала, бо не була настільки сильною і могутньою, як Дуб ...

Тоді він знайшов одну рослину – фрезію, квітучу й прекрасну, як ніколи ...

Садівник запитав:

– Як же так? Ти ростеш посеред цього зі'ялого і похмурого саду, а в тебе такий здоровий вигляд?

Красуня відповіла:

– Я не знаю... Можливо, я завжди думала, що, саджаючи мене, ти хотів саме Фрезію... Якби ти хотів мати в саду ще один Дуб або Троянду, ти б посадив їх... Тоді я сказала собі: я постараюся бути Фрезією настільки добре, наскільки зможу ...

Запитання:

1. У чому відмінність рослин в саду від фрезії?
2. Чи мислимо ми іноді, як дуб чи сосна із притчі?
3. Яке рішення було б краще для нас: вважати як дерева в саду, чи як прекрасна фрезія, не схожа на інших?

Організація самостійної роботи:

Перегляд фрагменту відеоролика «Як стати успішним. 5 хвилин для вічності».

(Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=LPC_f9pV00M)

Завдання учням. Підготувати відповіді на запитання:

1. Що відрізняє успішних людей від невдахи?
2. Як ви розумієте вислів Ральфа Уолдо Емерсона «Якщо ти напишеш книгу краще, ніж твій сусід, або прочитаєш кращу проповідь, або зробиш кращу мишоловку, світ прокладе стежку до твого дому, навіть якщо ти оселишся в глухому лісі»?
3. Аргументуйте свою думку щодо твердження: «Для успіху купити достатньо червону сорочку».

Формування креативного мислення та образності уявлення вчитель забезпечує **організацією диспуту**, пропонуючи обговорити судження видатних діячів:

1. Навчайтеся, поки інші сплять, працюйте, поки інші відпочивають, будьте готові, поки інші розслабляються, і мрійте, поки інші плачуть (Вільям Артур Ворд).
2. Відправна точка будь-якого успіху – це бажання (Наполеон Хілл).
3. Можливості насправді не з'являються просто так. Ви самі їх створюєте (Кріс Гроссер).
4. Те, що нам іноді здається суворим випробуванням, може обернутися несподіваним успіхом (Оскар Вайлд).

5. Не бійтеся пожертвувати хорошим заради ще кращого (Джон Девісон Рокфеллер).

6. Я не знаю, що є ключем до успіху, але ключ до невдачі – це бажання всім догодити (Вілл Косбі).

7. Сміливість – це подолання страху й оволодіння ним, а не його відсутність (Марк Твен).

Висловіть своє судження:

• Які критерії та шляхи успішності пропонують автори думок?

Формуючи уявлення про риси успішної людини, учитель організовує **колективну роботу** за ілюстраціями та пропонує обговорити питання:

• За якими ознаками цих людей можна вважати успішними?

Уявлення про риси успішної та неуспішної людини вчитель формує, використовуючи **тематичну таблицю**.

Учні об'єднуються у малі групи та самостійно заповнюють таблицю, порівнявши якості успішної й неуспішної людини:

Якості людини

Успішної	Неуспішної
Шукає можливості	Шукає відмовки і перешкоди
?	Відкладає надію на потім
Прагне більшого	?
Впаде і знову підніметься	Боїться власти, зробити помилку, а якщо падає, то не прагне піднятися
Самовмотивована	?
?	Боїться ризикувати
Терпляча, готова йти до своєї мети	Хоче все і відразу
Вірить у себе	Вірить словам іншим про себе
Слідує поклику великої мрії	?

Для формування в учнів позитивного ставлення до життя та впевненості у своїх можливостях вчитель організовує:

Варіант А.

Бесіду за запитаннями:

1. Як ви думаєте, чи може кожна людина жити так, як їй забажається, і за яких умов або обставин?
2. Що складніше й важливіше – будувати життя чи пристосовуватись до нього? Чому?
3. Ви маєте намір стати «видатною людиною», «зіркою», «жити щасливо»?
4. Що має зробити людина, щоб залишити про себе пам'ять у нащадків?
5. Яка мета вашого життя на Землі?
6. Які вади заважають людині стати успішною?
7. Які риси вашої особистості можуть допомогти стати вам успішною людиною, а які можуть цьому перешкодити?

Варіант Б.

Вправу «плюс-мінус»

Учні об'єднані у пари. Кожен з учнів говорить своєму сусіду, за що він поважає його, а потім додає фразу «і водночас...». Висловлюється думка про те, що варто змінити учневі аби досягти успіху.

Наприклад: «Ти дуже симпатична дівчина, і водночас тобі необхідно бути більш коректною у спілкуванні з товаришами».

Варіант В.

Перегляд відеоролика «Як стати успішною людиною. Поради»

(Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=QlvTGwxQK6Q>)

IV. Підбиття підсумків уроку.

Приєм **доведення** вчитель використовує для узагальнення навчального матеріалу.

Учитель. Кожна людина – унікальна особистість, тож не потрібно піддаватися стереотипам життя і плисти за течією – «як усі». Варто шукати власний шлях, щоб досягти успіху і щоб люди дивувалися унікальності й неповторності кожного з нас! Крім того, щасливим можна стати в будь-який період життя – починаючи з молодості і закінчуючи глибокою старістю. Навіть не так: щасливим потрібно бути в будь-який період свого життя. Деякі люди, досягаючи зрілого віку, розуміють, що вони досягли в житті не того, чого хотіли. Ні в якому разі ви не повинні опускати руки, а лише варто переоцінити власне життя, налаштувати себе максимально позитивно, і ви відчуєте потужну силу тяжіння позитивних флюїдів. І велике щастя буде на відстані долоні від вас... Вам під силу змінити долю в будь-який момент життя. Побудова вашої майбутньої реальності відбувається у згоді з вашими думками та емоціями, а це означає, що майбутнє повністю під вашою владою. Бажаю вам стати успішними людьми завдяки своєму розуму, силі, енергії. Хай у вас від задуму до його здійснення буде найкоротша відстань, і ви обов'язково станете щасливими. Так, з-поміж характерних рис українців є повільність, звичка відкладати на колись (якось-то воно буде). Напевне, тому ми сьогодні є менш успішними, ніж більшість народів у прогресивному поступі.

Отже, тільки активна, діяльна, енергійна особистість, насажена доброю енергетикою, здатна до творчості і може долати труднощі й досягати поставленої мети.

VI. Домашнє завдання.

1. Підготуватись до підсумково-узагальнюючого уроку.
2. Повторити розділ «Особистість та її ідентичність».
3. Згадайте історичного діяча, якого ви поважаєте. Обґрунтуйте, які риси характеру забезпечили його успішність? Як обставини посприяли його успішності?
4. Користуючись інтернетними ресурсами, доберіть прислів'я та приказки народів світу про успіх та удачу. Порівняйте їх характер з аналогічними українськими прислів'ями.